

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 36 hallituksen esityksestä laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain muuttamisesta

Eduskunta on 9 päivänä syyskuuta 1994 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 142.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina maatalousylitarkastaja Kari Ojala maa- ja metsätalousministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Marjut Jokela oikeusministeriöstä, rahoitusasiamies Antti Huhtamäki Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta sekä lakimies Agneta Ström Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annettua lakia niin, ettei lakia sovellettaisi alueeseen, joka valtioneuvoston päätöksellä rajataan lain soveltamisalan ulkopuolelle. Rajaus voitaisiin määrätä koskemaan sellaisia alueita, joilla tarve ohjata maa- ja metsätalousmaan ostoja ei ole huomattava. Samalla lain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan myös Suomen lainsäädännölle tuntemattomia ulkomaisia yhteisömuotoja.

Lisäksi lain mukaista järjestelmää ehdotetaan kevennettäväksi siten, että lupa tarvittaisiin vasta yli kymmenen hehtaarin kaupoille, jollei ostettuun maahan sisältyisi yli kolme hehtaaria maatalousmaata. Luvan myöntämisperusteita ehdotetaan laajennettaviksi niin, että lupa pääsääntöisesti myönnettäisiin muullekin kuin viljelijälle silloin, kun ostaja asuu tai ryhtyy asumaan ostamallaan maalla tai sen läheisyydessä. Lupa voitaisiin evätä tällöin vain, jos kauppa huomattavasti haittaa lähiviljelijöiden lisämaan saantia. Lupa metsämaan ostamiseen myönnettäisiin aina, kun ostajana on paikkakunnalla asuva metsätyöstä tai -urakoinnista olennaisen osan toimeentulostaan saava henkilö.

Esityksen mukaan maanhankintalupa tulisi aina myöntää, kun ostajana on yhteisö, jonka pääasiallisena tarkoituksena on maa- ja metsäta-

louden harjoittaminen ja jonka kaikki osakkaat tai jäsenet ovat luonnollisia henkilöitä ja täyttävät toimeentuloa ja ammatinharjoittamista koskevat maanhankintaluvan saamisen edellytykset. Osakeyhtiön osalta lupa tulisi aina myöntää, kun pääosa yhtiön osakkeiden äänivallasta kuuluisi kyseiset edellytykset täyttävälle henkilölle.

Päätösvalta lupa-asioissa ehdotetaan keskitettäväksi maaseutuelinkeinopiireihin. Kaupan kohteen sijaitessa kahden tai useamman piirin alueella ratkaisisi lupa-asian se maaseutuelinkeinopiiri, jonka alueella pääosa maasta sijaitsee. Samalla valitusoikeutta koskevat rajoitukset maanhankintalupa-asioissa poistettaisiin kokonaan.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Valiokunta toteaa, että esityksen perustelujen mukaan ehdotettavilla muutoksilla pyrittäisiin ohjaamaan käytössä olevat voimavarat lain tavoitteiden kannalta nykyistä tehokkaammin niille seuduille, joilla lain merkitys on suurin. Tarkoituksena olisi mahdollistaa lupajärjestelmän alueellinen soveltaminen ja vähentää lupakäsittelyyn tulevien tapausten määrää sekä muutoinkin tehostaa maanhankintaoikeuslain toimeenpanoa. Lakiehdotuksessa valtioneuvostolle annettaisiin edellä todetun mukaisesti valtuudet rajata alueita lain soveltamisen ulkopuolelle. Lisäksi maanhankintalupa tarvittaisiin ainoastaan yli kymmenen hehtaarin kaupoille, jollei ostettuun maahan sisältyisi yli kolme hehtaaria maatalousmaata.

Voimassa olevan maanhankintaoikeuslain tavoitteena on tilakoon suurentaminen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä asetettaisiin maaseudun asuttuna säilyttäminen lain erääksi tavoitteeksi viljelijäväestön lisämaan

saannin turvaamisen ohella. Esityksen perustelujen mukaan maaseudun asuttuna säilyttäminen on EU:n aluepolitiikassa sekä myös valtioneuvoston lokakuussa 1993 eduskunnalle antamassa maaseutupoliittisessa selonteossa hyväksytty periaate. Ehdotetussa laissa maaseudun asuttuna pitämisen tarve otettaisiin huomioon siten, että maanhankintalupa olisi pääsääntöisesti myönnettävä muullekin kuin viljelijälle silloin, kun ostaja asuu tai ryhtyy asumaan ostamallaan maalla tai sen läheisyydessä.

Valiokunta tuo esiin sen esityksen perusteluksakin todetun, että voimassa olevat maanhankintaoikeuslaki ja -asetus sisältävät joitakin lisämaanhankintaa rajoittavia säännöksiä, jotka ovat menettäneet merkityksensä tai joiden noudattaminen on todettu vaikeaksi. Säännösten on lisäksi eräissä tapauksissa nähty muodostaneen esteen aktiiviselle metsätalouden harjoittamiselle. Esitykseen onkin sisällytetty eräitä lupamenettelyn keventämiseksi tarkoitettuja muutosehdotuksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös lakia alemman asteen säännökset saatetaan seläisiksi, että ne mahdollistavat asioiden joustavan käsittelyn.

Valiokunta pitää tärkeänä, että oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain soveltamiskäytäntöä samoin kuin lain ja esityksessä sekä jäljempänä mietinnössä lakiin ehdotettavien muutosten vaikutuksia seurataan.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja puoltaa sen hyväksymistä edellä esitetyin huomautuksin ja jäljempänä ehdotettavin muutoksin.

Pykäläkohtaiset muutosehdotukset

3 §. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää tarpeellisenä, että hallituksen esityksen mukaisia edellytyksiä maanhankintaluvan myöntämiselle silloin, kun on kysymys yksityishenkilöiden metsämaanoistoista, väljennetään tavalla, joka samalla tukee alueiden asuttuna pitämistä. Valiokunta ehdottaakin 2 momentin 3 a kohtaa muutettavaksi siten, että myös sellaiset

paikkakunnalla asuvat henkilöt, jotka saavat olennaisen osan toimeentulostaan ennestään omistamallaan maalla harjoittamastaan metsätaloudesta, voisivat saada luvan lainkohdan 1 momentin sitä estämättä. Lupaa myönnettäessä jo omistetun metsämaan sijainnilla ei olisi merkitystä.

Valiokunta katsoo, että esityksessä ehdotettu ja säännöksiä tulee väljentää yksityishenkilöiden osalta myös siitä riippumatta, onko heillä ennestään metsämaata. Tämän mukaisesti valiokunta ehdottaa 2 momentin 3 b kohtaan tehtäväksi lisäyksen, joka mahdollistaa maanhankintaluvan myöntämisen, mikäli ostajana on henkilö, joka täyttämättä lainkohdasta ilmenevää asumisvaatimusta hankkii metsämaan käyttäkkeen sitä itse metsätalouden harjoittamiseen. Ehtona olisi, kuten muutoinkin sanotussa lainkohdassa, ettei kauppa huomattavasti haittaa kohteen koon tai tilussijoituksen kannalta maaseutuelinkeinolaissa tarkoitettujen maatilojen lisämaansaantia.

Valiokunta ehdottaa viimeistä virkettä 3 momentissa täsmennettäväksi kielellisesti siten, että sana ”pääosa” korvattaisiin sanoilla ”yli puolet”.

14 §. Pykälään sisältyisi muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Valiokunta toteaa, että maaseutuelinkeinohallinnon alaan kuuluvissa laeissa on pääsääntöisesti säädetty mahdollisuus jättää valituskirjelmä maaseutuelinkeinopiirille silloin, kun sen päätöksestä valitetaan maaseutuelinkeinon valituslautakuntaan. Tällöin maaseutuelinkeinopiiri veloitetaan lähettämään valituskirjelmä sekä asiassa kertyneet asiakirjat ja oma lausuntonsa asiasta valituslautakunnalle. Nyt ehdotettuihin säännöksiin sanottua mahdollisuutta ei ole kuitenkaan sisällytetty. Oikeusturvankökökohdat huomioon ottaen valiokunta pitää tarpeellisenä, että valituskirjelmän jättämistä koskeva sääntely on hallinnonalalla mahdollisimman yhdenmukainen. Valiokunta ehdottaa kin lakiehdotuksen 14 §:ään lisättäväksi asiaa koskevan uuden 3 momentin.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata 26 päivänä toukokuuta 1978 annetun lain (391/78) 1 §:n 1 momentti ja 3 momentin 2 ja 3 kohta, 2 §:n 2 momentin 3 kohta, 3 §:n 2 momentin 3 kohta, 4 §, 5 §:n 4 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 7 §:n 1 ja 2 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, 9, 10 ja 12 §, 13 §:n 1 momentti sekä 14 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentin 3 kohta 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1300/90), 4 § osittain muutettuna 17 päivänä kesäkuuta 1988 annetulla lailla (538/88) ja 5 §:n 4 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 10, 12 ja 14 § viimeksi mainitussa laissa, sekä 8 §:n 2 momentti 24 päivänä elokuuta 1979 annetussa laissa (673/79), sekä

lisätään 1 §:n 3 momenttiin uusi 4 kohta ja 1 §:ään uusi 4 momentti, 3 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 18 päivänä heinäkuuta 1980 annetulla lailla (554/80) ja mainitulla 28 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla, uusi 3 a ja 3 b kohta sekä 3 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainituilla laeilla, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Luvan myöntämisen edellytykset

Maanhankintalupa on 1 momentin estämättä myönnettävä,

(3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3 a) kun ostajana on paikkakunnalla asuva metsätyöstä tai -urakoinnista *tahi ennestään omistamallaan maalla harjoittamastaan metsätaloudesta* olennaisen osan toimeentulostaan saava henkilö, joka on hankkinut metsämaan käyttääkseen sitä itse metsätalouden harjoittamiseen;

3 b) kun ostajana on henkilö, joka asuu tai ryhtyy asumaan ostamallaan maalla tai sen läheisyydessä *tai joka sanottua asumisvaatimusta täyttämättä on hankkinut metsämaan käyttääkseen sitä itse metsätalouden harjoittamiseen*, eikä kauppa huomattavasti haittaa kohteen koon tai tilussijoituksen kannalta maaseutuelinkeinolaissa tarkoitettujen maatilojen lisämaansaantia; tai

Mitä 2 momentin 1, 3 ja 3 a kohdassa säädetään, sovelletaan vastaavasti sellaiseen ostajana olevaan yhteisöön, jonka pääasiallisena tarkoituksena on maa- ja metsätalouden harjoittami-

nen ja jonka kaikki osakkaat tai jäsenet ovat luonnollisia henkilöitä ja täyttävät mainituissa kohdissa tarkoitetut toimeentuloa ja ammatinharjoittamista koskevat edellytykset. Jos kysymys on osakeyhtiöstä, riittävää on kuitenkin viimeksi mainittujen edellytysten osalta, että *yli puolet* yhtiön osakkeiden äänivallasta kuuluu kyseiset toimeentulo- ja ammatinharjoittamisedellytykset täyttävälle henkilölle.

4—10, 12 ja 13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 §

Muutoksenhaku

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Valituskirjelmä voidaan 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa toimittaa myös sille maaseutuelinkeinopiirille, jonka päätökseen muutosta haetaan. Maaseutuelinkeinopiirin on lähetettävä valituskirjelmä sekä asiassa kertyneet asiakirjat ja lausuntonsa valituksesta maaseutuelinkeinon valituslautakunnalle. (uusi 3 mom.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S.-L. Anttila, varapuheenjohtaja Iivari, jäsenet Järvilahti, Kalli, Koistinen, Koski, Lahikainen, Ollila,

Polvinen, Pulliainen, Rajamäki, Riihijärvi, Rinne, Saario, Saastamoinen ja Westerlund sekä varajäsen Laakkonen.

Vastalause

Maatalousmaan vapaata hankintaa rajoittavat säännökset edustavat sinänsä vanhakantais- ta yhteiskuntapolitiittista ajattelua. Maassa, jossa on maata riittävästi niin maatalouden kuin muunkin tuotantotoiminnan harjoittamiseen, ei ole niitä perusteita olemassa, joita esimerkiksi Keski-Euroopassa on, maan hankinnan rajoitta- mistoimiin. Kokemukset eivät myöskään anna tukea mittavien rajoittamistoimien jatkamiseen. Sinänsä on myönteistä, että maan hallitus tun- nustaa voimassa olleet rajoittamissäännökset liian tiukoiksi ja on ollut valmis niitä hieman löysäämään. Maa- ja metsätalousvaliokunta on osaltaan niitä joustavoittanut etenkin metsä- lousmaan hankinnan osalta. Tässä yhteydessä olisi ollut perusteita nostaa hallituksen esitystä reilummin vapaasti hankittavien sekä maa- talousmaan että metsätalousmaan enimmäispin- ta-aloja. Toisaalta 3 §:ään mukaan otetut sään- nökset siitä, että maanhankintaoikeudet sido- taan ”paikkakunnalla” asumiseen, ovat täysin perusteettomat.

Lain edelleen kehittämiseksi metsätaloutta tu- kevaan suuntaan ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen 2 ja 3 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

2 §

Maanhankintalupa

Lupa ei ole tarpeen,

3) kun myydyn maatalousmaan pinta-ala ei ylitä kolmea hehtaaria eikä myydyn maan koko- naispinta-ala ylitä viittätoista hehtaaria;

3 §

Luvan myöntämisen edellytykset

Maanhankintalupa on 1 momentin estämättä myönnettävä,

(3 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

3 a) kun ostajana on (poist.) metsätyöstä tai -urakoinnista tahi ennestään omistamallaan maalla harjoittamastaan metsätaloudesta olen- naisen osan toimeentulostaan saava henkilö, joka on hankkinut metsämaan käyttääkseen sitä itse metsätalouden harjoittamiseen;

(3 b kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 1994

Kari Rajamäki

Erja Lahikainen